

Как да използваме този наръчник

Този наръчник се състои от четири основни модула, всеки от който включва между 19 и 21 различни образователни упражнения, планирани, за да преведат участниците през шестте стъпки към глобално гражданство (виж предишната глава).

Темите

Темите на модулите са избрани на базата на високия интерес, който младите хора показват към тях по време на фазата на проучване на проекта GlobalLab. Темите са формулирани по много общ начин и това е умишлено – това позволява на участниците да ги проучат в широкия им контекст и да проследят взаимосвързаности между редица по-конкретни въпроси. Заедно с това различните упражнения ще фасилитират един процес, чрез който участниците ще изберат много по-конкретен въпрос в рамките на голямата тема и ще проучат него в детайли. Към неговото разрешаване ще е насочена и инициативата им.

Четири теми са:

- *Околна среда.* Това е огромна тема, покриваща всичко от спасяването на полярната мечка до обезлесяването, газовите емисии и индивидуалните практики по повторното използване на различни материали и рециклирането. Сред включените в модула въпроси са:
 - Идентифициране на проблеми с околната среда;
 - Причини за унищожаване и замърсяване на околната среда;
 - Ефекти от унищожаването и замърсяването на околната среда;
 - Видове замърсяване и взаимосвързките между тях (земя, въздух, вода);
 - Намиране на решения.
- *Технологии.* Технологиите могат да дадат решения на много от глобалните проблеми, но едновременно с това създават такива. Не е необходимо да сте много навътре с технологиите, за да изберете този модул. Сред включените в модула въпроси са:
 - Произход на технологиите (включително ресурси, права);
 - Достъп до технологии;
 - Технологична справедливост;
 - Използването и свръхизползването на технологии;
 - Използването на технологиите за социална справедливост;
 - Медии и медийна грамотност.
- *Движение на хора.* Хората се движат през националните граници и това е факт – понякога просто пътуват за удоволствие, а понякога бягат от война и преследване. Но те никога не се движат сами – движат се със своя език, култура и идеи. Сред включените в модула въпроси са:
 - Миграция;
 - Европейска мобилност;
 - Живот в многообразни общества.
- *Вещи.* Имаме толкова много вещи! Джаджи, дрехи, мебели, сувенири – от някои от тях наистина се нуждаем, а някои използваме много рядко. Но откъде идват всички те? Кой ги е произвел и как това е оказало влияние на живота им? Сред включените в модула въпроси са:
 - Линия на производство;

- Равен достъп до блага;
- Равно разпределение на цената в линията на производство;
- Права на работниците;
- Боклук и рециклиране.

Модулите

Всеки от следващите четири модула е планиран по начин, който да преведе участниците през всички шест стъпки към глобално гражданство: от свързването на личното с глобалното (стъпка 1), през задаване на въпроси и дискутиране на проблеми (стъпка 2), разглеждането на конкретни въпроси в детайли (стъпка 3), генерирането на възможни действия и планиране (стъпка 4) до реалното изпълнение на тези действия (стъпка 5), за да може накрая целият процес да бъде осмислен (стъпка 6).

Всеки модул започва с кратък увод и основни бележки за големината на групата, времеви изисквания и други фактори, които трябва да се вземат предвид. Предлагаме също работни програми, които дават примерна разбивка на различните упражнения в модула по срещи с участниците – това са само предложения и фасилитаторите са свободни да ги следват, адаптират или да създадат свои програми. За да илюстрираме възможните вариации, сме поместили и визуална програма на модула „Движение на хора“, който може да ви даде представа за (поне) два начина, по които може да протече модула – по-кратък и по-дълъг. В този смисъл, не е задължително стриктно да се следват и изпълняват всички упражнения от един модул. Въпреки това, уверете се, че избирате упражнения, които покриват всяка от шестте стъпки и то в правилния хронологичен ред. Работните програми, които предлагаме в началото на всеки модул, ви предлагат и резюме на това как различните упражнения отговарят на различните стъпки в 6-стъпковия подход към глобално гражданство. Това е направено условно, доколкото чрез малки модификации или според посоката на процесите на дискутиране и осмисляне, бихте могли частично или изцяло да отговорите на нуждите на дадена стъпка, дори упражнението да е планирано за друга.

Всеки модул предлага и резюме за това как различните упражнения се отнасят към компетенциите на глобалните граждани, както са развити в нашата рамка за образование по глобално гражданство, представена в предната глава. Това резюме е в табличен вид и дава лесна ориентация за това кои упражнения какви компетенции е планирано да развият (това, разбира се, е също донякъде условно). Тези таблици изпълняват ролята и на съдържание за съответния модул, тъй като дават и страницата, на която може да се намери всяко упражнение.

Накрая, силно препоръчваме един и същ фасилитатор (или екип от фасилитатори) да води целия процес за даден модул от началото до края, тъй като той следва своя логика, някои упражнения използват постигнатото в предхождащите ги. Наред с това няколко упражнения имат по две части, които са планирани за различни моменти на процеса на учене. По същата причина е важно и групата от участници да остане непроменена в хода на един модул.

Упражненията

Основното съдържание на различните модули са 80-те упражнения, които предлагаме на следващите страници. Всяко упражнение е описано по следния начин:

- **Заглавие.**
- **Стъпка:** Съответната стъпка от 1 до 6 от 6-стъпковия подход за глобално гражданство .
- **Време:** Приблизителна продължителност на упражнението. Имайте предвид, че това е условно и може да варира силно в зависимост от размера и нивото на участие на групата, както и от стила на фасилитиране и начина, по който се прави крайната дискусия и осмисляне.
- **Изисквания за пространство и материали:** Практически неща, от които се нуждаете, за изпълните упражнението. Ако в дадено упражнение няма споменати изисквания за пространство, значи няма нищо специално, което трябва да вземете предвид.
- **Описание на упражнението:** Номерирани инструкции стъпка-по-стъпка за това как да протече упражнението. Там, където специфична информация трябва да бъде представена на участниците дословно (да се прочете, покаже или да се раздаде), съответният текст е представен в *курсив*.
- **Допълнителни бележки:** Практически предложения за възможни модификации и идеи за подсилване на даден аспект от упражнението, както и за използването на упражнението за други теми във от съответния модул. Такива не са посочени за всяко упражнение, а само там, където е най-подходящо.
- **Приложения:** В случай, че е необходимо да се отпечатаат или подготвят специални материали, те са поместени в края на съответното упражнение.

Трябва да се отбележи, че някои упражнения от различни модули са базирани на сходна методология – например, ще видите упражнения, построени върху методологията за движещ се дебат, в модул „Околна среда“ и модул „Движение на хора“, както и упражнения, построени върху методологията за снежната топка (snowball), в модул „Движение на хора“ и „Технологии“. Умишлено решихме да запазим тези повторения като доказателство, че много от упражненията са универсални по своята същност и с някои модификации и адаптации могат да се използват за целите на различни теми – както сред четирите теми в този наръчник, така и отвъд тях.

Като правило различните упражнения могат да се използват независимо едно от друго. Въпреки това трябва да подчертаем още веднъж, че модулите следват специална логика и в определени случаи някои упражнения могат да се приложат само ако други упражнения са изпълнени преди това, тъй като изискват работа със съдържание, което вече трябва да е генерирано. Наред с това, в три от четирите модула има упражнения, които са съставени от две части и втората част има смисъл само ако вече е била изпълнена първата. Тези случаи се разпознават по заглавията на упражненията, но допълнителна бележка е включена и в описанието им.

Инициативите (Стъпка 5)

6-стъпковият модел към глобално гражданство, който използваме, за да конструираме модулите в този наръчник, включва в себе си изпълнението на конкретна местна инициатива, свързана с конкретен глобален проблем. Това е израз на идеята, че трябва не само да учим и да говорим за глобалните проблеми, но също да предприемем съответно поведение и да действваме. Идеята е на базата на своето проучване, интереси и способности участниците сами да решат каква инициатива да предприемат и как. Подготовката за тази инициатива е заложена в предходните стъпки и особено стъпка 4, където различни упражнения дават възможност на участниците както да генерират идеи за действие, така и да планират

конкретно една от тях. За да оставим този процес да върви отдолу-нагоре (т.е. да се движи от участниците), като правило сме оставили стъпка 5 празна в различните модули. Въпреки това – като възможен пример – сме включили две упражнения за конкретни инициативи в модул „Околна среда“. Групата не трябва да се ограничава до тези предложения и трябва да бъде поканена и окуражена да измисли свои идеи за възможни действия, независимо колко малки са те. Генерирането на собствени идеи и изпълнението им са много важни за развиването на компетенциите *креативност, активно участие и предприемане на действие*, тъй както са описани в нашата образователна рамка GlobalLab.

Оценка

Оценката на представените четири модула е вплетена в тях и всеки модул предлага упражнения (предимно в стъпка 6), с които да я осигури. Наред с това, почти всички упражнения за осмисляне и оценка, включени в модулите, са универсални и могат да бъдат използвани за различни теми – както сред четирите теми в този наръчник, така и отвъд тях. За нас централният момент в оценката на процесите е доколко участниците са изградили и/или подобрили компетенциите си спрямо образователната рамка GlobalLab. Поради тази причина силно насърчаваме използването на упражнения, които са свързани с тези компетенции – особено „Попълни“ (част 1 и част 2) в модул „Технологии“ и „Раницата на глобалния гражданин“ (част 1 и част 2) в модул „Вещи“, които правят преглед на всички компетенции от образователната рамка.

А след това какво?

След като заедно с групата от млади хора, с които работите, сте приключили с един модул, можете свободно да преминете към следващия, ако установите интерес по някоя от темите в наръчника. Можете да представите и друга тема, вън от четирите, които ние предлагаме, но да използвате модификации на упражненията тук. Ако смятате, че групата ви е достатъчно напреднала, можете заедно с тях да работите по промяната на някои упражнения или създаването на нови, които да посочат пътя към глобално гражданство и да осигурят развиването на компетенциите на младите глобални граждани.

Има и нещо много конкретно, което да предложите на обучаващите се – използването на приложението за мобилен телефон GlobalLab. То също е създадено с идеята за води потребителите по „алеята на славата“ към глобално гражданство. Приложението използва много от концепциите в този наръчник – базирано е на 6-стъпковия подход към глобално гражданство и също включва четирите теми, разработени тук. Но приложението предлага индивидуален път, вместо колективен, групов процес, както упражненията по-долу. Приложението предлага само базисна рамка, а потребителите имат възможност да бъдат съавтори на това, което се случва. То задава въпроси, вместо да дава отговори. Дава задачи, вместо решения. Изисква мислене, действие и споделяне и поради това е чудесна възможност за последваща дейност за хора, които вече са участвали в процес на учене по глобално гражданство. Приложението е бесплатно и е налично за Андроид и iOS – връзки за сваляне на български и други езици можете да намерите на <http://www.globalab.org/>.